

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 Rs 286277 20 Rev
Banjaluka, 26.01.2021. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci, u vijeću sastavljenom od sudija: Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Senada Tice, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja: R. P. i V. C. 1, koje zastupa punomoćnik B. C., advokat iz B.; R. J. i B. D., koje zastupa punomoćnik V. C. 2, advokat iz B.; te Ž. N. i V. P., koje zastupa punomoćnik M. C., advokat iz B., protiv tužene "Željeznice Republike Srpske" AD Doboje, koju zastupa punomoćnik B. R., zaposlena kod tužene, radi zaštite prava iz radnog odnosa, odlučujući o revizijama tužitelja izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Banjaluci, broj: 71 0 Rs 286277 19 Rsž od 06.3.2020. godine, na sjednici održanoj 26.01.2021. godine, donio je:

PRESUDU

Revizije se odbijaju.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Banjaluci, broj: 71 0 Rs 286277 18 Rs od 23.8.2019. godine:

-utvrđeno je da je tužena, donošenjem rješenja o prestanku radnog odnosa povrijedila pravo svakog od tužitelja na jednako postupanje u pogledu prava na rad i prava na dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima u odnosu na sve ostale radnike željeznice koji u procesu reorganizacije kod tužene ne ostvare uslove iz člana 116 a. stav 2. Zakona o željeznicama Republike Srpske, kao i u odnosu na radnike na koje su u pogledu uslova za prestanak radnog odnosa primjenjuje člana 175. stav 1. tačka 2.) Zakona o radu;

-poništena su kao nezakonita rješenja tuženog o prestanku radnog odnosa tužitelja R. P., broj: ... od 21.12.2017. godine; tužitelja V. C. 1, broj: ... od 25.12.2017. godine; tužitelja R. J., broj: ... od 21.12.2017. godine; tužitelja B. D., broj: ... od 21.12.2017. godine; tužitelja Ž. N., broj: ... od 21.12.2017. godine i tužitelja V. P., broj: ... od 21.12.2017. godine;

-obavezana je tužena da tužiteljima isplati naknadu materijalne štete, za period od januara 2018. do februara 2019. godine i to: tužitelju R. P. iznos od 5.236,87 KM, tužitelju V. C. 1 iznos od 6.169,26 KM, tužitelju R. J. iznos od 5.756,64 KM, tužitelju B. D. iznos od 2.116,17 KM, tužitelju Ž. N. iznos od 2.399,80 KM, te tužitelju V. P. iznos od 2.399,80 KM, sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni mjesečni iznos od dana dospelosti pa do konačne isplate;

-naloženo je tuženoj da svakog od tužitelja vrati na rad i rasporedi na poslove koje je obavljao prije prestanka ugovora o radu ili na druge poslove koji odgovaraju stručnim i radnim sposobnostima konkretnog tužitelja.

Obavezana je tužena da na ime troškova parničnog postupka isplati i to: tužiteljima R. P. i V. C. 1 iznos od 1.706,10 KM, tužiteljima R. J. i B. D. iznos od 1.480,00 KM, tužiteljima Ž. N. i V. P. iznos od 1.706,10 KM, sve sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do isplate.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci, broj: 71 0 Rs 286277 19 Rsž od 06.3.2020. godine, žalba tužene je usvojena i prvostepena presuda preinačena tako što su odbijeni svi zahtjevi tužitelja.

Blagovremenim revizijama tužitelji pobijaju drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizije usvoje i osporena odluka preinači (ne kažu kako) ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

U odgovoru na revizije tužena je osporila istaknute navode i predložila da se revizije odbiju kao neosnovane.

Revizije nisu osnovane.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se utvrdi da je tužena donošenjem rješenja, koja su bliže navedena i opisana u izreci prvostepene presude, povrijedila njihovo pravo na jednako postupanje u pogledu prava na rad i dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima, slijedom čega da se ponište ta rješenja, tužena obaveže da im naknadi materijalnu štetu, sa pripadajućom zateznom kamatom, na način i u rokovima navedenim u izreci prvostepene presude i da ih vrati na rad, te naknadi troškove parničnog postupka.

Raspravljajući o stavljenim zahtjevima pokazalo se nespornim da su tužitelji bili radnici tužene; da im je radni odnos prestao, na osnovu rješenja čije poništenje traže u ovom postupku; da je tužitelj R. P. po zanimanju tehničar vuče-mašinovođa, IV stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu školski isljednik i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 57 godina i 4 mjeseca života; da je tužitelj V. C. 1 po zanimanju inženjer željezničkog saobraćaja, VI stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu školski instruktor za saobraćaj i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 60 godina i 10 mjeseci života; da je tužitelj R. J. po zanimanju diplomirani inženjer menadžer, VII stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu glavni inženjer za eksploataciju vuče i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 58 godina i 9 mjeseci života; da je tužitelj B. D. po zanimanju tehničar vuče-mašinovođa, IV stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu školski isljednik i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 57 godina i 4 mjeseca života; da je tužitelj Ž. N. po zanimanju tehničar vuče-mašinovođa, IV stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu mašinovođa i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 58 godina i 6 mjeseci života; da je tužitelj V. P. po zanimanju tehničar vuče-mašinovođa, IV stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu mašinovođa i da mu je radni odnos prestao zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i 58 godina i 6 mjeseci života, te da su svi tužitelji, temeljem rješenja Fonda PIO, ostvarili pravo na starosnu penziju; da je tužena prije donošenja spornih rješenja sačinila Analizu poslovanja broj: 19621-2/16 od 11.11.2016. godine, u kojoj je, između ostalog, konstatovano da tužena radi sa 50% kapaciteta i da je zato neophodno svesti broj radnika na optimalan broj; da je Vlada Republike Srpske prihvatila tu Analizu, kao i prijedlog Plana reorganizacije, koji je podržala i Svjetska banka.

Kod takvog stanja stvari, pozivom na odredbe člana 116 a. stav 2. Zakona o željeznicama Republike Srpske ("Službeni glasnik RS" 19/17, 28/17 i 100/17), člana 42. stav 1. i 178. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 134/11, 82/13 i 103/15), člana 19, 175. i člana 179. stav 1 tačka 3. Zakona o radu ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 1/16 i 66/18), člana 2. Zakona o zabrani

diskriminacije ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj: 59/09 i 66/16 – u daljem tekstu: ZZZD), člana 10. Ustava Republike Srpske i člana 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, prvostepeni sud je udovoljio svim zahtjevima tužitelja.

Drugostepeni sud je, rješavajući o žalbi tužene, našao da zahtjevi tužitelja nisu osnovani, pa je sudio kao u izreci svoje presude.

Odluka drugostepenog suda je pravilna i navodima revizija (čiji sadržaj je identičan) nije dovedena u ozbiljnu sumnju.

Odredbom člana 175. tačka 2. Zakona o radu (u daljem tekstu: ZR) je propisano da radni odnos prestaje kada radnik navrš 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

Zakon o željeznicama Republike Srpske (u daljem tekstu: ZZRS), predstavlja lex specialis u odnosu na ZR, kada su u pitanju radni odnosi željezničkih radnika o kojima govori odredba člana 2. tačka 12. tog zakona. Odredbom člana 116 a. ZZRS propisano je da željezničkim radnicima radni odnos prestaje: istekom roka na koji je zasnovan; kada radnik navrš 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja; sporazumom između radnika i poslodavca; otkazom ugovora o radu od strane radnika ili poslodavca; odlukom nadležnog suda; na zahtjev roditelja ili staratelja radnika mlađeg od 18 godina života i smrću radnika (stav 1.). Izuzetno, saglasno odredbi člana 116 a. stav 2. ZZRS, mimo razloga navedenih u stavu 1. ove zakonske odredbe, u slučaju kada se pristupi reorganizaciji u željeznicama Republike Srpske, željezničkom radniku radni odnos prestaje kada navrš 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (u daljem tekstu: ZPIO).

Prema odredbi člana 42. ZPIO osiguranik koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrš 60 godina života i 40 godina penzijskog staža, a članom 178. stav 1. istog Zakona je propisano da izuzetno od člana 42. stav 1, osiguranik sa 40 godina penzijskog staža ima pravo na starosnu penziju: u 2012. godini bez obzira na godine života; u 2013. godini kada navrš 56 godina života; u 2014. godini 56 godina i 4 mjeseca i tako redom do 2017. godine (koja je relevantna za rješenje ove pravne stvari) u kojoj ima pravo na starosnu penziju kada, uz penzijski staž od 40 godina, navrš 57 godina i 4 mjeseca života.

Slijedom navedenih zakonskih propisa proizlazi da odredbom člana 116 a. stav 2. ZZRS nije propisan uslov za ostvarivanje prava na starosnu penziju, već ova odredba imperativno propisuje da željezničkom radniku prestaje radni odnos, po sili zakona, kada se pristupi reorganizaciji u željeznicama Republike Srpske i kada navrš 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. ZPIO.

Tužena je tokom postupka dokazala da je pristupila reorganizaciji, te da su tužitelji na dan donošenja spornih rješenja o prestanku radnog odnosa imali navršenih najmanje 40 godina penzijskog staža i najmanje 57 godina i 4 mjeseca života, čime su bili ostvareni zakonom propisani uslovi (član 116 a. stav 2. ZZRS) za prestanak radnog odnosa tužiteljima kod tužene. Zato rješenja, čije se poništenje traži u ovom postupku, nisu nezakonita.

S obzirom na izloženo, neosnovane su tvrdnje tužitelja da je donošenjem spornih rješenja narušen princip ravnopravnosti, odnosno jednakog postupanja (o kojem govori odredba člana 2. ZZZD), odnosno da navedena odredba ZZRS, na kojoj su utemeljena sporna rješenja, nije u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavom Republike Srpske i odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Uostalom, i odlukom

Ustavnog suda Republike Srpske broj: U-31/18 od 20.12.2018. godine je odbijen prijedlog za utvrđenje neustavnosti člana 116 a. stav 2. Zakona o željeznicama Republike Srpske.

Prema odredbi člana 19. ZR radnik ne može biti stavljen u neravnopravan položaj prilikom ostvarivanja prava po osnovu rada zbog rase, etničke ili nacionalne pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, fizičkog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa. Članom 2. ZZD je propisano, da zaštićeni osnovi predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje osoba postaje diskriminacija samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova. Ovim odredbama, je ustanovljena zabrana povrede jednakog postupanja.

Tužitelji u ovoj parnici, saglasno odredbi člana 12. stav 1. tačka a) i tačka b) ZZD traže, utvrđenje diskriminacije (deklaratorni antidiskriminacijski zahtjev) i otklanjanje diskriminacije (restitutivni zahtjev).

Neposredna diskriminacija, prema članu 3. stav 1. ZZD postoji ako se lice ili grupa lica, zbog njihovog ličnog svojstva u istoj ili sličnoj situaciji, bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem, stavljaju ili su stavljeni u nepovoljniji položaj ili bi mogli biti stavljeni u nepovoljniji položaj. Prvi uslov za utvrđenje neposredne diskriminacije je dokaz o nepovoljnom položaju koji se može usporediti sa postupanjem prema drugom licu u sličnoj situaciji. Obaveza lica koja se poziva na ovaj vid diskriminacije jeste, da uvjeri sud da postoje lica sa kojima se povoljnije postupilo ili bi se povoljnije postupilo, a da je pri tome jedina razlika između njih pravno zaštićena osnova.

Indirektna diskriminacija (član 3. stav 2. ZOZD) postoji kada naizgled neutralna norma, kriterij ili praksa imaju diskriminirajuće efekte na lica koja pripadaju nekoj grupi koja ima zaštićene karakteristike. Kada je u pitanju indirektna diskriminacija ne radi se o različitom tretmanu u odnosu na druge u istoj ili sličnoj situaciji, već o jednakom tretmanu onih koji bi morali, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, biti drugačije tretirani kako ne bi bili dovedeni u nepovoljan položaj.

Članom 15. stav 1. ZZD propisano je, da u slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice u postupku iz člana 12. ovog zakona potkrijepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je da dokaže da nije prekršio princip jednakog postupanja, odnosno zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

Za osnovanost tužbenog zahtjeva iz osnova diskriminacije, mora se utvrditi da je do stavljanja u nejednak položaj došlo zbog jednog od zabranjenih osnova (član 2. stav 1. i član 5. ZZD). Zaštićeni osnovi, dakle, predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje lica postaje diskriminacija, samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova (po osnovu rase, jezika, vjere, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja i drugo) ili ako se dokaže da je navodna žrtva diskriminacije, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, morala biti drugačije tretirana kako ne bi bila dovedena u nepovoljan položaj.

Prema činjeničnom utvrđenju nižestepenih sudova, tužiteljima je radni odnos kod tužene prestao primjenom zakonske odredbe imperativnog karaktera. Odlazak u starosnu penziju i inače diktiraju godine života svakog pojedinca. Da je drugačije, ne bi bilo moguće uopšte regulisati odlazak u starosnu penziju, zbog prigovora postojanja diskriminacije u odnosu na radnike koji nisu napunili određene, zakonom propisane, godine života. Okolnost, kao u konkretnom slučaju, da je zakonom propisano da svima koji u određenoj godini pune određene godine života, prestaje radni odnos u situaciji kada se pristupi reorganizaciji Željeznica

Republike Srpske, ne znači da postoji nejednako postupanje u odnosu na sve druge radnike koji nemaju te godine života, odnosno koji uopšte ne rade u Željeznicama Republike Srpske, kako to žele prikazati revidenti.

Suština tužbe za utvrđenje, da je došlo do nejednakog postupanja (diskriminacije), po prirodi stvari, podrazumjeva utvrđenje da se radi o takvom postupanju koje je tužitelja stavilo u nepovoljniji položaj u odnosu na neke druge. U konkretnom slučaju tužitelji nisu učinili vjerovatnim da su diskriminirani (stavljani u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale radnike), odnosno da bi njihov položaj bio bolji da je njihov radnopravni status rješavan na način da su proglašeni tehnološkim viškom (na čemu insistiraju u reviziji). U konkurenciji sa ostalim radnicima koji bi dobili takav status, s obzirom na stanje u kojem se nalazila tužena - da je radila samo sa 50% kapaciteta, da je zbog toga uspostavljena nova unutrašnja makroorganizacija, da je postojao veliki broj viška radnika (samo do kraja 2017. godine, prema priloženoj analizi, taj broj je trebalo smanjiti za 500 radnika, a u narednim godinama za još 500), malo je vjerovatno da bi tužitelji bili u boljoj poziciji da su proglašeni tehnološkim viškom. U svakom slučaju oni to nisu dokazali.

Nasuprot tome tužena je dokazala da je pri donošenju spornih rješenja primjenila imperativnu zakonsku odredbu (član 116 a. stav 2. ZŽRS) i da je prema svim radnicima koji su se našli u istoj situaciji jednako postupila. Eventualno bi se radilo o diskriminaciji samo u slučaju da tužena za neke radnike, na koje se može, odnosno mora primjeniti citirana zakonska odredba, nije donijela rješenje o prestanku radnog odnosa, ali tužitelji to i ne tvrde.

Pozivanje revidenata na odluku Ustavnog suda Republike Srbije i da predstavlja izvor prava (a nije tako), nije relevantna, jer se radi o drugačijoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, kao i u odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na koje se takođe pozivaju revidenti.

Prema izloženom, ni ostali revizionari navodi tužitelja, kojima se prigovara pravilnosti primjene odredaba parničnog postupka i materijalnog prava, nisu osnovani, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 58/03, 85/03, 63/07, 49/09 i 61/13 ZPP).

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić